

Toshkent arxitektura – qurilish
universiteti Kengashi raisi
Ercan Kahya

“ 26 ” 06 2023-yil

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT ARXITEKTURA-QURILISH UNIVERSITETI

60210400 - “Dizayn (interyer)
60210400 - “Dizayn (sanoat)

“Chizmachilik” va “Rangtasvir”
fanlaridan

KASBIY (IJODIY) IMTIHONLAR
DASTURI, BAHOLASH MEZONI VA FAN MAJMUALARI

Kiritdi:

Toshkent arxitektura-qurilish
universiteti Akademik faoliyat
prorektori v.b.

E. Xaltursunov
« 26 » 06 2023-yil

Toshkent arxitektura-qurilish
universiteti Arxitektura fakulteti
dekani v.b.

Sh. Yunusov
« 26 » 06 2023-yil

Toshkent – 2023

Dastur Toshkent arxitektura-qurilish universiteti Kengashining 2023-yil “26” iyundagi 1-sonli yig‘ilishida ko‘rib chiqilgan va ma’qullangan.

Tuzuvchilar:

- S.S. Saydaliev - Toshkent arxitektura - qurilish universiteti “Muhandislik grafikasi va kompyuterda loyihalash” kafedrası mudiri, p.f.n., dotsent.
- Z.R. Bobomurodov - Toshkent arxitektura - qurilish universiteti “Muhandislik grafikasi va kompyuterda loyihalash” kafedrası dotsenti.

Taqrizchilar:

- K.G‘. Malikov - Nizomiy nomidagi TDPU “Muhandislik va kompyuter grafikasi” kafedrası Phd dotsent.
- S.S. Elmurodov - Toshkent arxitektura - qurilish universiteti “Interyer va landshaft dizayni” kafedrası mudiri, dotsent.

1. Kirish

Alohida iqtidor talab etiladigan 60210400 - “Dizayn (interyer), “Dizayn (sanoat) bakalavr ta’lim yo‘nalishi uchun imtihon dasturi O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Alohida iqtidor talab etiladigan bakalavriat ta’lim yo‘nalishlariga kasbiy (ijodiy) imtihonlar orqali qabul qilish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi 2018-yil 27-iyuldagi 588-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 24-dekabrda “Davlat oliy ta’lim muassasalarining akademik va tashkiliy-boshqaruv mustaqilligini ta’minlash bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-60-sonli qarori, O‘zbekiston Respublikasi ta’lim muassasalariga qabul qilish bo‘yicha Davlat komissiyasining 2022-yil 22-aprelda 13-son bayoniga 1-ilova “Respublika oliy ta’lim muassasalarining bakalavriat ta’lim yo‘nalishlariga mos test sinovi topshiriladigan fanlar majmuasi, test topshiriqlari soni hamda baholash mezonlari” asosida tayyorlangan.

Imtihon dasturi o‘rta maxsus va kasb-hunar kollejlardagi tasviriy san’at va dizayn fanlari asosida tuzilgan bo‘lib, abituriyentlarning amaliy ko‘nikma va malakalarini aniqlash uchun mo‘ljallangan. Rangtasvirning grafik usullari asosida abituriyentlarning ijodiy qobiliyatlarini sinovdan o‘tkazish va qo‘yilma (natura)ni chizishga oid kompetensiyalarini baholashdan iborat.

Chizmachilik fani bo‘yicha: abituriyentlarga imtihon topshiriqlarini berishdan maqsad chizma chizish qoidalarini va standartlarini, proeksion aloqalarini, munosabatlarini va ko‘rinishlarini bilishi, chiziq turlari, o‘lchamlar qo‘yish, qirqimlar turlari va ularni qo‘llashga oid nazariy bilim va amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerak.

Rangtasvir fani bo‘yicha berilgan naturani ranglar asosida tasvirlash, yorug‘ va soyalarni, old va orqa planlarni ko‘rsatish bo‘yicha abituriyentlarning ijodiy qobiliyatlarini sinovdan o‘tkazish va ranglarni to‘g‘ri tanlashlarini baholashdan iboratdir.

60210400 - “Dizayn (interyer) “Dizayn (sanoat) yo‘nalishi bo‘yicha tanlovda talabalikka qatnashuvchi abituriyentlar “Chizmachilik” va “Rangtasvir” fanlaridan ijodiy imtihon topshiradilar.

Birinchii ijodiy imtihon “Chizmachilik” – maksimal ball **93,0** ball;

Ikkinchi ijodiy imtihon “Rangtasvir” – maksimal ball **63,0** ball;

Jami maksimal ball - 156,0 ball.

2. Kasbiy-ijodiy imtihonning maqsad va vazifalari

“Chizmachilik” fani bo‘yicha: abituriyentlarga imtihon topshiriqlarini berishdan maqsad abituriyent chizma chizish qoidalari, standartlari, proeksion aloqalari, chiziq turlari, o‘lchamlar qo‘yish, qirqimlar turlari va ularni qo‘llash ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerak. Abituriyentning chizma chizish mahoratini amalda ko‘rsata bilishi zarur.

“Rangtasvir” fani bo‘yicha: Bir necha xil ranglar ko‘rinishida bo‘lgan mato (drapiroovka) va buyumlardan (mevalar, gullar, spool, gips) iborat bo‘lgan natyurmortni tasvirlash vazifasi beriladi. Bu topshiriqni berishdan maqsad abituriyentlar berilgan natyurmortning “rangtasvir” fanidan rang va borliqdagi hamda tasvirdagi munosabatlari, rangtasvir kompozitsiyasining bajarilish qonuniyatlarini qabul qilish imkoniyatini, ranglarning o‘zaro bog‘lanishi va qog‘ozga moslab joylashtirilishini, rang qatlamlarning tuzilishini, ranglarni to‘liq va chegaralangan holdagi uyushmasini palitrasining imkoniyatini, “rangtasvir” imkoniyati va tasvirning uslubiy materiallar texnologiyasi va ish anjomlarining imkoniyatlardan foydalana bilishlarini aniqlashdan iboratdir. Abituriyentning rangtasvirdan mahorati, koloristik bilimi va uni amalda mohirona ko‘rsata bilishi aniqlanadi.

3. Abituriyent bilimiga qo‘yiladigan talablar

“Chizmachilik” fani bo‘yicha:

- turli xil grafika texnikalaridagi ishlash vositalari: grafik qalam, burchakli, gradusli, yoysimon chizg‘ichlar, sirkul va boshqalar;
- geometrik shakllarning plastik tutashuv qonunlari, oldidan va ustidan ko‘rinishlar asosida detalning uchinchi ko‘rinishini yaratish, aksonometrik proeksiyalar, chizmani joylashtirish haqida tasavvurga ega bo‘lishi;
- amaliyotda egallangan bilimlari asosda chizmachilik anjomlarini qo‘llashni;
- o‘lchamlarni qo‘yish qoidalari;
- masshtablar, chiziqlar;
- detallar qiyofalarining geometrik asoslari, ko‘rinishlar, qirqimlar va kesimlar, chizmalarda yozuvlar va belgilashlarni bilishi va ulardan foydalana olishi;
- fazoviy hajmni qog‘oz tekisligida grafik texnikasida tasvirlash;
- nafaqat ko‘rinadigan, balki hayoldagi, faraz qilinadigan obyektlarni tasvirlash;
- ijodiy fikrlab va ko‘rish qobiliyati orqali chizishni rivojlantirish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak.

“Rangtasvir” fani bo‘yicha:

- abituriyent naturaga (natyurmort manzara) e‘tibor bergan holda, rangtasvirdagi yuzalarni to‘liq ko‘rsatib berishi;
- ranglar aylanmasidagi ranglar qonuni to‘g‘risidagi tushunchalarga amal qilgan holda qo‘yilgan natyurmortni bo‘yash;
- ranglar oralig‘idagi qarama - qarshilik, sovuq - issiq ranglar tushunchasini amalda qo‘llay bilish.
- shaxsning o‘z e‘tiqodini, sog‘lom dunyoqarashini, badiiy san‘atga bo‘lgan qiziqishini, rangli bo‘yoqlar, oddiy qalamlar va mo‘yqalamlar bilan ifodalay olishi va ulardan foydalana bilishi.
- predmetning tarkibidan kelib chiqqan holda, naturaga berilgan tegishli bo‘lgan badiiy ifodalay olishi;
- ranglar texnikasiga ega bo‘lishi va uni bajarilayotgan vazifada namoish etish kabi talablarni bajarishi lozim.

4. “Chizmachilik” fanidan kasbiy (ijodiy) imtihoni baholash mezonlari

Chizmachilik fanidan ijodiy imtixon 93,0 ball bilan baholanadi va u ikki vazifadan iborat bo‘ladi.

Chizmachilik fanidan A-3 format o‘lchamdagi vatman qog‘ozda qalamda bajariladi.

Imtixon vaqti 2 (Ikki) akademik soat (90 minut).

Birinchi vazifa: ikki ko‘rinishi bo‘yicha berilgan detalning uchinchi ko‘rinishi topilsin va zarur qirqimlar bajarilsin. Detalning aksonometrik (to‘g‘ri burchakli izometrik yoki to‘g‘ri burchakli diametrik) proeksiyasi yasalsin va zarur qirqim berilsin.

Ikkinchi vazifa: Komissiya a‘zosi ko‘rsatgan so‘zni 10-chi “B” turidagi qiya standart chizma shrifti bilan yozilsin.

“Chizmachilik”dan vazifaning baholanishi quyidagicha:

№	Mezonlar	Mezonlar asosida belgilangan ballar
1.	Ikki ko‘rinishi bo‘yicha berilgan detalning yetishmovchi ko‘rinishi topish va zarur qirqimlar bajarilsh hamda o‘lchamlar ko‘rinishlarga standart asosida taqsimlab qo‘yilsh quyidagi 8 ta bandlar	0,0-40,0

	yig'indisi ko'rinishida baholanadi:	
1.1	Shartini to'g'ri anglab, berilgan ko'rinishlarni standart asosida ko'chirganligi uchun;	0,0-4,0
1.2	Mashtab to'g'ri tanlanganligi uchun;	0,0-4,0
1.3	Detalning ko'rinmas qismini to'g'ri bajarilganligi uchun;	0,0-8,0
1.4	Chizilgan uch o'lchamli ko'rinishga kerakli qirqim turidan to'g'ri foydalanganligi uchun;	0,0-8,0
1.5	Ko'rinishlarda o'lchamlarni to'g'ri taqsimlanganligi uchun;	0,0-6,0
1.6	Standart asosida o'lchamlarni yozilganligi uchun;	0,0-4,0
1.7	Ko'rinishda va o'lchamlarni qo'yishda chiziq turlariga rioya qilinganligi uchun;	0,0-6,0
2.	Detalning aksonometrik (to'g'ri burchakli izometrik yoki to'g'ri burchakli dimetrik) proeksiyasi yasalgani va zarur qirqim berilganligi uchun quyidagi 8 ta bandlar yig'indisi ko'rinishida baholanadi:	0,0-45,0
2.1	Aksonometrik proeksiya to'g'ri boshlangan;	0,0-3,0
2.2	Aksonometrik proeksiyada geometrik jismlarni shakllarini to'g'ri va aniq bajargan;	0,0-8,0
2.3	Aksonometrik proeksiyasini to'liq tugallangan;	0,0-12,0
2.4	Aksonometriyada qirqim to'g'ri bajarilgan;	0,0-8,0
2.5	Aksonometriyada chiziq turlariga rioya qilinganligi uchun;	0,0-6,0
2.6	Chizmani chizma qog'oziga to'g'ri joylashtirilganligi uchun;	0,0-6,0
2.7	Chizmani formatda sifatli bajarilganligi uchun;	0,0-2,0
3.	Komissiya a'zosi ko'rsatgan so'zni 10-chi "B" turidagi qiya standart chizma shrifti bilan yozilsin.	0,0-8,0
3.1	Standart chizma shriftiga yordamchi to'r chizilganli uchun.	0,0-3,0
3.2	Chizma shriftini standart qalinlikda yozganligi uchun.	0,0-5,0
	Jami maksimal ball:	93,0

Izoh: baholash mezonining kichik bandlarida berilgan raqamlar shu band bo'yicha maksimsi balni belgilaydi. Masalan, 1-bandning 1.4 kichik bandidagi "0,0-8,0" raqami shu ko'rsatkich bo'yicha 0 dan-8 gacha oraliqda baholanishini anglatadi.

5. "Rangtasvir" fanidan kasbiy (ijodiy) imtihonning baholash mezonlari

Vazifa: uy jihozlari buyumlaridan tashkil topgan natyurmort yoki turli ranglarga ega oddiy buyumlar, gipsli rozetka, o'simlik novdachalari, gul va sabzavotlardan tuzilgan natyurmort qo'yiladi.

Rangtasvir A3 formatdagi tarshun qog'ozda qalam va akvarel bo'yoqlaridan faoydalangan holda bajariladi.

Bu topshiriqni berishdan maqsad abituriyentning "Rangtasvir" fani bo'yicha egallagan bilim va malakalarini aniqlashdan iboratdir.

Vazifa: 4 (to'rt) akademik soat (180 minut) davomida bajariladi.

№	Mezonlar	Mezonlar asosida belgilangan ballar
1.	Natyurmortning qog'oz formatiga nisbatan to'g'ri joylashtirilganligi quyidagi 4 ta bosqichning biri bilan baholanadi:	0,0-7,0
1.1	Natyurmortni qog'oz formatiga nisbatan joylashtirishda qo'pol xatoliklarga yo'l qo'yilgan, qoidalarga umuman amal qilinmagan bo'lsa.	0,0-1,0
1.2	Natyurmort qog'oz formatiga nisbatan noto'g'ri joylashtirilgan (qog'oz formatidan chiqib ketgan, markazdan joylashtirilmagan, burchagiga tushib qolgan) bo'lsa.	3,0
1.3	Natyurmort qog'oz formatiga joylashtirilgan, ammo kamchiliklar bor (qog'oz formatiga nisbatan bir oz kichik yoki bir oz katta) bo'lsa	4,0
1.4	Natyurmortning qog'oz formatiga nisbatan to'g'ri joylashtirilgan bo'lsa	6,0-7,0
2.	Ufq chizig'i to'g'ri topilganligi quyidagi 3 ta bosqichning biri bilan baholanadi:	0,0-10,0

2.1	Ufq chizig'i barcha buyum va yuzalarda noto'g'ri topilgan bo'lsa.	2,0-3,0
2.2	Ufq chizig'ini aniqlashda noaniqliklar bor (Ayrim narsa va buyumlar tasvirida nomutanosibliklar mavjud) bo'lsa.	4,0-5,0
2.3	Ufq chizig'i barcha buyum va yuzalarda to'g'ri topilgan bo'lsa.	9,0-10,0
3.	Narsa va buyumlarning o'zaro nisbatlari to'g'ri topilganligi quyidagi 3 ta bosqichning biri bilan baholanadi:	0,0-9,0
3.1	Naturaga qo'yilgan narsa va buyumlar nisbatlarining topilishida qo'pol xatoliklar mavjud bo'lsa.	5,0
3.2	Naturaga qo'yilgan narsa va buyumlar nisbatlari topilgan, ammo kamchiliklar mavjud bo'lsa.	6,0-7,0
3.3	Narsa va buyumlarning o'zaro nisbatlari to'g'ri topilgan bo'lsa.	8,0-9,0
4.	Rang bilan ishlashda nur va soya qonuniyatlariga amal qilinganligi quyidagi 4 ta bosqichning biri bilan baholanadi:	0,0-10,0
4.1	Nur va soya qonuniyatlariga umuman amal qilinmagan yoki ular noto'g'ri ko'rsatilgan bo'lsa.	0,0-3,0
4.2	Natura sirti, uning atrofidagi nur va soyalarni ko'rsatishda qo'pol xatoliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa.	4,0-5,0
4.3	Natura sirti, uning atrofidagi nur va soyalarni ko'rsatishga harakat qilingan, ammo ular rangtasvirida kamchiliklar mavjud (blik, yorug', yarim soya, soya va refleks tasviridagi izchillik buzilgan) bo'lsa.	6,0-7,0
4.4	Natura sirti hamda uning atrofidagi nur va soyalar to'g'ri ko'rsatilgan (blik, yorug'lik, yarim soya, soya va refleks tasviridagi izchillik kabilar o'z o'rnida) bo'lsa.	9,0-10,0

5.	Naturani ishlashda rang munosabatlari to'g'ri topilganligi quyidagi 3 ta bosqichning biri bilan baholanadi:	0,0-7,0
5.1	Naturani ishlashda rang munosabatlari topilmagan bo'lsa (natyurmort ranglarida narsa va buyumlarning o'zaro rang munosabatlari o'rtasida umuman bo'g'liqlik yo'q).	0,0-2,0
5.2	Natyurmortni ishlashda rang munosabatlarini to'g'ri ko'rsatishga harakat qilingan, ammo ular talab darajasida bo'lmaganda (natyurmort ranglarida narsa va buyumlarning o'zaro rang munosabatlari o'rtasida bog'liqlik kamroq).	4,0-5,0
5.3	Naturani ishlashda rang munosabatlari to'g'ri topilgan (natyurmort ranglarida narsa va buyumlarning o'zaro rang munosabatlari o'rtasida bog'liqlik mavjud) bo'lsa.	6,0-7,0
6.	Perspektiva (chiziqli va havo perspektivasi) qoidalariga amal qilinganligi quyidagi 3 ta bosqichning biri bilan baholanadi:	0,0-6,0
6.1	Perspektiva qoidalariga (chiziqli-rangli va havo perspektivasi) umuman amal qilinmagan, juda qo'pol xatoliklar mavjud bo'lsa.	0,0-1,0
6.2	Chiziqli perspektiva qoidalariga bajarilgan, ammo rang va havo perspektivasiga amal qilinmagan (birinchi va orqa planlar o'rtasidagi farqlar ko'rsatilmagan) bo'lsa.	3,0-4,0
6.3	Perspektiva (chiziqli va havo perspektivasi) qoidalariga amal qilingan bo'lsa.	5,0-6,0
7.	Akvarel bo'yog'i texnikasidan to'g'ri foydalanilganligi quyidagi 3 ta bosqichning biri bilan baholanadi:	0,0-7,0
7.1	Akvarel bo'yog'i texnikasidan noto'g'ri foydalanilgan bo'lsa.	0,0-2,0
7.2	Akvarel bo'yog'i texnikasidan to'g'ri foydalanishga harakat qilingan, ammo buzilishlar mavjud (ba'zi hollarda ranglar qo'yilishi o'ta quruq va qalin, guash	4,0-5,0

	texnikasi bilan aralashib ketgan) bo'lsa.	
7.3	Akvarel bo'yog'i texnikasidan to'g'ri foydalanilgan bo'lsa.	6,0-7,0
8.	Narsa va buyumlar fakturasi (mato, sopol, chinni, metal va boshqalar) to'g'ri ifoda etilganligi quyidagi 5 ta bosqichning biri bilan baholanadi:	0,0-7,0
8.1	Tasvirda narsa va buyumlar fakturasini (materiallik) ko'rsata olmagan, bajarilgan ishda ularning fakturasini aniqlab bo'lmaydi.	2,0-3,0
8.3	Natyurmortdagi narsa va buyumlar fakturasi (materiallik)ni ko'rsatishda kamchiliklar bor (gips buyum ko'rinishi oq chinniga o'xshab qolgan va hakazo).	3,0-,4,0
8.4	Natyurmortdagi narsa va buyumlar fakturasi (materiallik)ni qisman ko'rsatilgan.	4,0-5,0
8.5	Tasvirda narsa va buyumlar fakturasi (materiallik) to'g'ri ifoda etilgan.	6,0-7,0
	Jami maksimal ball:	63.0

Izoh. Baholash mezonining kichik bandlarida berilgan raqamlar shu band bo'yicha berilishi mumkin bo'lgan ballni belgilaydi. **Masalan,** 2-bo'limning 2.3 bandidagi "6,0-8,0" raqami shu ko'rsatkich bo'yicha 6,0 dan - 8,0 gacha bo'lgan oraliqda baholanishi mumkinligini anglatadi.

Eslatma. Ijodiy imtihonga qatnashmagan abituriyentga qayta topshirishga imkoniyat berilmaydi va "0" ball bilan baholanadi.

Imtihon natijalari imtihon o'tkazilgan kunning ertasiga e'lon qilinadi.

6. kasbiy (ijodiy) imtihon topshiriladigan fanlar majmuasi

t/r	Ta'lim yo'nalishi kodi	Bakalavriat ta'lim yo'nalishi nomi	1-fan	2-fan
1.	60210400	Dizayn (interyer) Dizayn (sanoat)	chizmachilik	rangtasvir

7. Apellyatsiya tartibi

Abituriyent kasbiy (ijodiy) imtihon natijalari e'lon qilingandan so'ng 24 soat ichida apellyatsiya komissiyasiga murojaat yetish huquqiga ega. Appelyasiya faqat abituriyentning o'z ishi natijalari bo'yicha ko'rib chiqiladi.

